

Wojciech Włodarczyk, Galeria, 1910-1914

Jerzy Müller – architekt

Jerzy Müller urodził się w 1889 r. Studiował dwa lata na Politechnice Lwowskiej, a następnie ukończył Wydział Architektury na Politechnice w Monachium – dyplom w 1912 r. Do Gdyni przyjechał w 1920 r. z Radomia. W marcu 1921 r., we wsi Gdynia, założył ze współnikiem jedno z pierwszych, zarejestrowanych w Rejestrze Handlowo-Administracyjnym, gdyńskich przedsiębiorstw budowlanych: „Gont” Pomorskie Towarzystwo Budowlane. Inżynierowie J. Müller & A. Rybiński. Tow. z ogr. Poreką w Gdyni. Celem działania nie było w tym czasie jeszcze projektowanie kamienic, lecz: „projekt i wykonanie robót architektoniczno-budowlanych i inżynierskich, dostawa materiałów budowlanych i zastępstwo firm technicznych” Jak w 1924 r. napisał do sądu rejestrowego sam J. Müller o upadku firmy: „z powodu niemożności utrzymania się na terenie gdyńskim w owym czasie zupełnie jeszcze martwym”.

Następnie wyjechał do Radomia, gdzie służył w Dyrekcji Kolei Państwowych, potem do 1927 r. pracował w Ministerstwie Robót Publicznych. Do 1929 r. był zastępcą naczelnego inżyniera Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu.

Z Poznania przyjechał w 1929 r. i został kierownikiem Oddziału Zabudowy Komisariatu Rządu w Gdyni. Pracował też w ramach Komitetu Rozbudowy (organ samorządowy działający w strukturze administracyjnej Gdyni od 1927 r.) jako rzeczoznawca BGK, obok Stanisława Ziółowskiego).

W 1931 r. jako kierownik Oddziału Zabudowy rozpoczął starania, by minimalna długość frontu budowlanego działki w mieście wynosiła 24 metry. Działał też w Kole Architektów Polskich i Oddziale SARP w Gdyni.

W 1932 r. sporządził wstępny projekt dzielnicy reprezentacyjnej Gdyni u nasady Mola Południowego ograniczonej ul. Świętojańską oraz Derdowskiego i stokami Kamiennej Góry. Choć projekt ten nie został zrealizowany, to niektóre zaproponowane w nim rozwiązania były powtarzane w wielu późniejszych planach tej dzielnicy, także konkursowych.

Jerzy Müller zrealizował w Gdyni projekty dziesięciu kamienic, głównie nowoczesnych, a połowę z nich wspólnie ze Stefanem Reychmanem.

Jako pierwszą realizację w Gdyni Jerzy Müller zaprojektował kamienicę Elizy Nebe przy ul. 10 Lutego 32. Projekt był złożony w styczniu 1934 r., zatwierdzony w Wydziale Technicznym w lutym, inwestorka mieszkająca w Poznaniu przyjechała do Gdyni w maju, a już 15 października 1934 r. prace budowlane, którymi kierował sam Jerzy Müller, zostały zakończone i budynek wybudowany kosztem 200 000 zł., został tego dnia oddany do użytku.

Potem gdyński Kaszuba, Jan Kurr zamówił u niego projekt swojej kamienicy przy ul. Świętojańskiej 73, który został wykonany wspólnie ze S. Reychmanem. Następny projekt wykonał sam, dla Jana Smaluka, który przy ul. Świętojańskiej 120 postawił kamienicę o konstrukcji szkieletowej z dużym hallem, w typie rozplanowania z trzema traktami konstrukcyjnymi i z trzema traktami funkcjonalnymi.

Przy następnych dwóch realizacjach przy ul. Władysława IV 53 oraz Świętojańskiej 36 – wspólnie ze S. Reychmanem zastosowano ciekawe rozwiązania, gdzie pasmo okienne jest wyeksponowane w kondygnacji jednego lub dwóch dolnych pięter.

Kamienica przy ul. Władysława IV 53 została zbudowana dla znanego gdyńskiego notariusza, Henryka Chudzińskiego, który zamówił projekt u inż. arch. Jerzego Müllera w kwietniu 1935 r, w maju zatwierdzony w Wydziale Technicznym Komisariatu Rządu. Pożyczka z Państwowego Funduszu Budowlanego wynosiła 79 000 zł., koszt całkowity inwestycji zamknął się w 240 000 zł., a budowa została zakończona w czerwcu 1936 r.

Przy ul. Świętojańskiej 36 projekt sporządzony przez zespół architektoniczny Müller-Reychman dla dr Stanisława Kryna, lekarza z Kruszwicy, w 1936 r. miał obejmować cały kompleks trzech obiektów kamienicy przy Świętojańskiej, kinoteatru w głębi działki oraz drugiej kamienicy przy ul. Abrahama. Powstała luksusowa, sześciopiętrowa kamienica, w stylu późnego funkcjonalizmu, zaliczana do „nurtu luksusowego” gdyńskiego modernizmu lat trzydziestych. Po zasiedleniu w 1938 r., na dole mieścił się Dom Towarowy „Braci Rymarskich”, a obok nowoczesny kinoteatr „Gwiazda” (po wojnie kino „Warszawa”). To było największe kino w Gdyni, mające swoją siedzibę naprzeciw kościoła NMP.

Jerzy Müller wykonał też projekt kamienicy przy ul. Władysława IV 17, a przedtem także realizację domu przy ul. Słowackiego 18 (Plac Grunwaldzki 18) dla Eugeniusza Żmijewskiego, Eugenii Wąsowskiej i Henryki Zaorskiej. Zaprojektowana w maju 1935 r. zatwierdzona w czerwcu, kredytowana z Państwowego Funduszu Budowlanego, została wybudowana do marca 1936 r.

Wspólnie z S. Reychmanem wykonał jeszcze Jerzy Müller projekty trzech kamienic. **Oprócz kamienic, zespół architektoniczny Müller-Reychman zaprojektowali w 1935 r. na zlecenie Magistratu gdyńskie hale targowe. Powstały one przy ul. Wójta Radtkego 38. Ta budowa będąca jedną z najciekawszych realizacji hali łukowej, na której dachu ułożono łuski z blachy cynkowej, a podłogi wyłożono terakotą, razem z podpiwniczeniem miała powierzchnię ponad 10 000 m². Została oddana do użytku i poświęcona 11 listopada 1937 r. Profesor Jan Zachwatowicz uznał jej twórców za autorów jednego z trzech najwybitniejszych dzieł polskiego modernizmu w architekturze przedwojennej Gdyni.**

W 1937 r. spółka Müller-Reychman, rozwijając projekt Kazimierza Milewskiego, architekta z Torunia, który projektując gmach Starostwa Grodzkiego i Urzędów Skarbowych w 1930 r. przygotował siedzibę Komisariatu Rządu (od 1931 r.) zaprojektowała drugie skrzydło Komisariatu Rządu przy al. Piłsudskiego 52/54.

Jerzy Müller projektował także gdyńskie wille, między innymi w 1934 r. Willę Bliźniaczą przy ul. Korzeniewskiego 3/5 zbudowana przez Zofię i Bronisława Krethlow oraz księżdz Bronisława Dembowskiego. Wcześniej wg jego projektu w 1929 r. został wzniesiony w głębi parceli tzw. Mały Domek, drewniany pawilon z przeszklonymi werandami.

Razem ze Stefanem Reychmanem zaprojektowali modernistyczną willę wzniesioną dla bankowca Kazimierza Wdzięczkowskiego, który zbudował Willę Fala przy ul. Lipowej 25.

W 1937 r. zaprojektował dla Romualda i Anny Żukowskich willę przy ul. Tatrzańskiej 19.

Dla Bronisława Romańskiego, dyrektora gdyńskiego oddziału firmy „Schenker S.A.” Jerzy Müller zaprojektował także willę przy ul. Kasztelańskiej 8 i umieścił tam charakterystyczny dla siebie przeszklony wykusz na parterze. Budowę zakończono w październiku 1938 r.

Jesienią 1938 r. Jerzy Müller wraz z żoną tucją i synem Aleksandrem przenosi się z Gdyni do Warszawy. W 1939 r. zostaje powołany do wojska i jako kapral saperów bierze udział w kampanii Armii „Pomorze”, a następnie w obronie stolicy. Do 1945 r. przebywa w niewoli niemieckiej, z której wraca do Warszawy. Jerzy Müller umiera w Warszawie w 1963 r., spoczywa na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

Opracowanie Arkadiusz Brzęczek